

РЕГІОНАЛЬНА ПОЛІТИКА І ТУРИЗМ

Ю.П. Беднарчук, С.М. Якобчук

Відкритий міжнародний університету розвитку людини «Україна» м. Рівне, rojkevich@ukr.net

Економічна глобалізація і зростаюча взаємозалежність між країнами є корисним в індустрії туризму, зміна структури виробництва і споживання, веде до підвищення конкуренції, появи нових напрямів та методів маркетингу, розвитку якості стандартів відповідно до світового ринку. Зростаюча лібералізація економіки і торгівлі товарами та послуги, розробка швидких, безпечних і доступних видів транспорту і поява інформаційні технології є основними чинниками економічному розвитку туризму. Ці тенденції створюють нові виклики для регіональної економіки, та беруть активну участь у торгівлі внутрішньої та міжнародної економіки.

Всебічні питання регулювання економіки, глобалізації економічних процесів, інтегрування України у ринок туристичних послуг знайшли своє відображення у працях українських вчених-економістів: Л.Г.Агафонова, О.Є Агафонова, Н.А. Гук, В. К. Євдокименко, В.Ф. Кифяк та ін.

Метою роботи є теоретичне осмислення особливих закономірностей становлення регіональної системи туризму в умовах глобалізації.

Туризм і регіональний розвиток тісно пов'язані між собою. Політику в галузі туризму, яка є інструментом для економічного розвитку та створення робочих місць, стає інструментом територіального розвитку, зміцнення і збереження спадщини області. У багатьох регіонах, індустрія туризму є однією з найбільших джерел економічного зростання та створення робочих місць. Туризм, через активну політику просування, може стати інструментом для інтеграції менш розвинених регіонів або надання їм рівного доступу до плодів економічного зростання [1, с.127].

Україна, як незалежна держава, також заявила про себе як про самостійного, перспективного партнера туристичної індустрії. Для сприяння і цілеспрямованості розвитку туризму в Україні і її регіонах створена законодавча, нормативна та правова база. На сьогодні в країні діє понад 600 законів, Указів Президента, Постанов Кабінету Міністрів, відомчих нормативних актів, що стосуються туристичної сфери [4, с.82]. Значна кількість постанов, рішень, ухвал, програм приймається на регіональному рівні.

Туристична галузь сьогодні стає лідером світової економіки. На частку туризму припадає близько 12% світового валового продукту, понад 30% обсягів послуг світової торгівлі, 11% світових споживчих витрат, 7% загального обсягу інвестицій та 5% податкових надходжень.

Розвиток туризму здійснює стимулюючу дію на такі сектори економіки, як транспорт, зв'язок, торгівля, будівництво, сільське господарство, виробництво товарів народного споживання, та є одним із найбільш перспективних напрямів структурної перебудови економіки.

Світовий досвід засвідчує, що індустрію туризму можна розвивати і в період економічних криз, оскільки витрати на створення одного робочого тут у 20 разів менші, ніж у промисловості, а оборотність інвестиційного капіталу в 4,2 рази вища ніж в інших галузях господарства [5].

Пріоритетними видами туристичної діяльності у 2010 році, як і у 2009 році, залишаються внутрішній та виїзний туризм. В цілому по Україні на внутрішній туризм припадає 48 % туристів, обслугованих ліцензіатами, 40 % – на виїзний туризм та 12 % на в'їзний.

Обсяг послуг, наданих суб'єктами туристичної діяльності протягом 2010 року становив 9,388 млрд. грн. і збільшився на 17% або на 1,3 млрд. грн. порівняно з 2009 роком.

Зростання обсягу послуг зареєстровано не у всіх областях України, найбільш суттєве спостерігається у Івано-Франківській області на 84% або на 93,2 млн. грн., Донецькій області на 11 % або на 33,7 млн. грн., м. Севастополь на 6 % або на 15,2 млн. грн. та у м. Києві на 29 % або на 1,5 млрд. грн.

Платежі до бюджету суб'єктів туристичної діяльності у 2010 році становили 196,5 млн. грн. і зменшились на 6% або на 11,7 млн. грн. порівняно з 2009 роком.

Таке скорочення платежів до бюджету можна пояснити збільшенням кількості приватних підприємств та фізичних осіб, які знаходяться на єдиному податку.

Однією з перших основних проблем в галузі є створення механізмів для поліпшення конкурентоспроможності та якості туризму на регіональному та місцевому рівнях з метою підвищення продуктивності в галузі, забезпечення стійкого і збалансованого його розвитку на національному рівні. Наступне завдання полягає в узгодженні місцевого розвитку туризму зі збереженням та оновлення його ресурсів [3, с.166].

Разом з тим, в індустрії туризму ще й досі не склалася ефективна система ринкових відносин, спостерігається істотне відставання туристської галузі від світових стандартів у сфері управління, організаційних і виробничих технологій, законодавчого забезпечення туристської діяльності. Держава, на жаль поки не в повному обсязі здійснює розробку стратегічних орієнтирів розвитку галузі.

За прогнозами в найближчі 10 – 15 років туризм міг би зробити значний позитивний вплив на економіку країни і її великих міст. Таким чином, туризм, будучи вигідною галуззю економіки, може стати при відповідних умовах важливою статтею валового національного доходу України.

Туризм, як галузь народного господарства країни, може бути продуктивним і дуже прибутковим при вирішенні комплексу питань, що задовольняють, з одного боку інтереси регіонів і організацій, що займаються туризмом, наявністю постійного і стійкого джерела доходу, а з іншого боку – інтереси кінцевих споживачів послуг – туристів з України та інших країн світу.

Одним з конкретних завдань регіональної політики є скорочення нерівності між регіонами з метою підвищення економічної та соціальної згуртованості країни.

Очевидно, що туризм та регіональний розвиток тісно пов'язані між собою. Однак ці зв'язки є комплексними, оскільки вони відрізняються не тільки від типу регіоналізації, але також з типології різних регіонів (околицями і віддаленими, проміжних або економічно інтегрованими), їх потенціал туризму і ступеня прихильності центрального уряду, щоб брати активну роль у розвитку регіонального туризму.

Регіони та місцеві органи влади відіграють ключову роль у розробці політики та організації і розвитку туризму. Є багато інструментів, і методів, які можуть бути використані для розвитку туризму (організація, планування, просування, укладання контрактів і т.д.), і місцеві та регіональні влади повинні мати тверді навички в управлінні, контролі та операціях [2].

Туризм є корисним інструментом територіального розвитку за умови, оскільки базується на плануванні стратегій для сприяння збалансованого розвитку області. Розвиток даної галузі пропонує привабливі можливості для числа постачальників товарів і послуг, особливо в сільських районах. Він також допомагає фінансувати інфраструктуру необхідних для економічного розвитку областей і може дати йому відмітний образ та ідентичність, яка матиме користь від економічної діяльності.

Для вирішення стратегічних завдань підвищення економічної та соціальної ефективності туристичної галузі державна політика розвитку туризму повинна базуватись на підтримці регіональних кластерів. У концепції побудови туристичних кластерів значну увагу слід приділяти розбудові вертикально і горизонтально інтегрованих виробничих структур, які передбачають формування багато функціональних рекреаційно-туристичних сервісних комплексів, що мають розгалужену мережу підрозділів і діють у регіональному або між територіальним масштабі.

Основні напрямки державної регіональної політики можуть бути наступні:

1. Регіональне фінансування. Подолання відсталості регіону за рахунок розробки регіональних програм. Кошти на їх здійснення формуються за рахунок джерел доходів бюджетів відповідних адміністративно-територіальних одиниць і податків бюджетів.

2. Створення засобів суб'єктів господарювання. До них відносяться, по-перше, фінансові ресурси підприємств і фірм, що знаходяться в муніципальній власності, по-друге, територіальні позабюджетні фонди (позикові ресурси, добровільні внески підприємств і населення, страхові збори, надходження з централізованих позабюджетних фондів. По-третє, фінансові ресурси підприємств, що використовуються ними на фінансування соціально-культурних і житлово-комунальних об'єктів.

3. Збереження єдиного економічного простору і загальних принципів функціонування структур туристського бізнесу на всій території України.

4. Залучення громадськості і різних служб міст і районів регіону до процесу планування туризму.

5. Розвиток туристично-екскурсійної активності населення, освоєння туристських територій, відновлення і пристосування пам'яток історії, культури, архітектури, природи для цілей туризму, екскурсій та відпочинку.

6. Допомога у подоланні відмінностей у рівні життя населення окремих регіонів.

7. Організація і управління економікою туристського комплексу на основі кооперації громадських державних організацій та особистих можливостей громадян.

Пріоритетним напрямом створення ефективних туристичних комплексів є спрямування державної політики у бік децентралізації, делегування повноважень органам місцевого самоврядування, підтримки місцевих ініціатив, розвитку всіх форм соціального туризму, а також принципу всебічної співпраці між владою, територіальними громадами та підприємцями в галузі туризму. Аналіз функціонування територіально-рекреаційних комплексів у зарубіжних країнах засвідчив високу ефективність комплексного характеру побудови рекреаційно-туристичної індустрії, де залежно від ступеня розвитку національно-господарських систем формується поступовий перехід від адміністративних важелів стимулювання до суто економічних.

Центральне управління туризму сприяє для загального, перспективного бачення туризму, використовуючи його для надання підтримки і керівництва для ініціативи на регіональному рівні і для полегшення координації між політикою в галузі туризму та регіональної політики, з тим щоб забезпечити їх відповідність [4, с.8].

Сталий розвиток туризму на регіональному та місцевому рівнях вимагає послідовного підходу на національному рівнях з метою здійснення необхідних партнерських зв'язків між регіонами,

урядом і приватними особами. Регіональний туризм у цілях розвитку і національні стратегічні цілі повинні також доповнювати один одного.

Отже, основне завдання центрального уряду полягає в скороченні відмінностей у сфері розвитку туризму, як в кількісному і якісному відношенні, з метою зміцнення конкурентоспроможності та загальні економічні показники індустрії туризму. Національна політика може зробити багато, але вона повинна бути заснована на регіональній стратегії розвитку, спрямованої на більш цілеспрямовані підходи. Уряду потрібно все більше прагнути розроблювати відповідні стратегії, які б дозволили підвищити вартість природного та культурного ресурсів, в той же час зберігаючи їх і забезпечити сталий економічний розвиток.

Список використаних джерел:

1. Про туризм Закон України від 20 травня від 15.09.1995 р. [Текст] // Відомості Верховної Ради України. – 2000 – N 324/95 – с.127.
2. Закон України «Про заходи щодо розвитку туризму і курортів в Україні» [Текст]: Указ Президента України від 21 лютого 2007 року № 136/2007 // Урядовий кур'єр. – 2007. – № 37.
3. Маркетинговые коммуникации в туризме / М.Е. Чеглазова // Культура народов Причерноморья. – 2007. – №111. – С. 166–168.
4. Розвиток туристичного ринку в економічній системі регіону: автореф. дис... канд. екон. наук: 08.00.05 [Електронний ресурс] / О.І. Моран; Ін-т регіон. дослідж. НАН України. – Л., 2008. - Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/ard/2008/08moiesr.zip>.
5. Соціально-економічне становище в Україні за 2010 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rv.ukrstat.gov.ua/>.